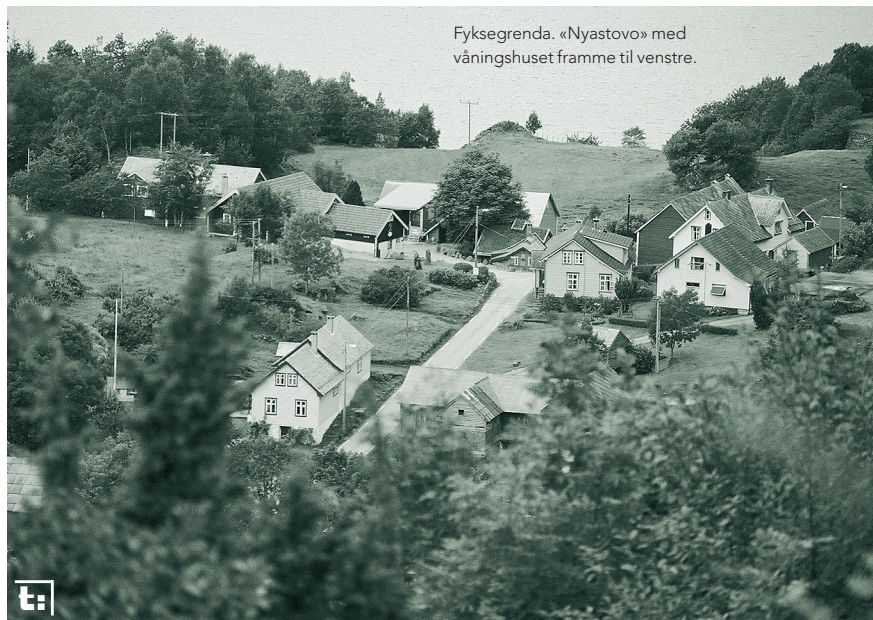

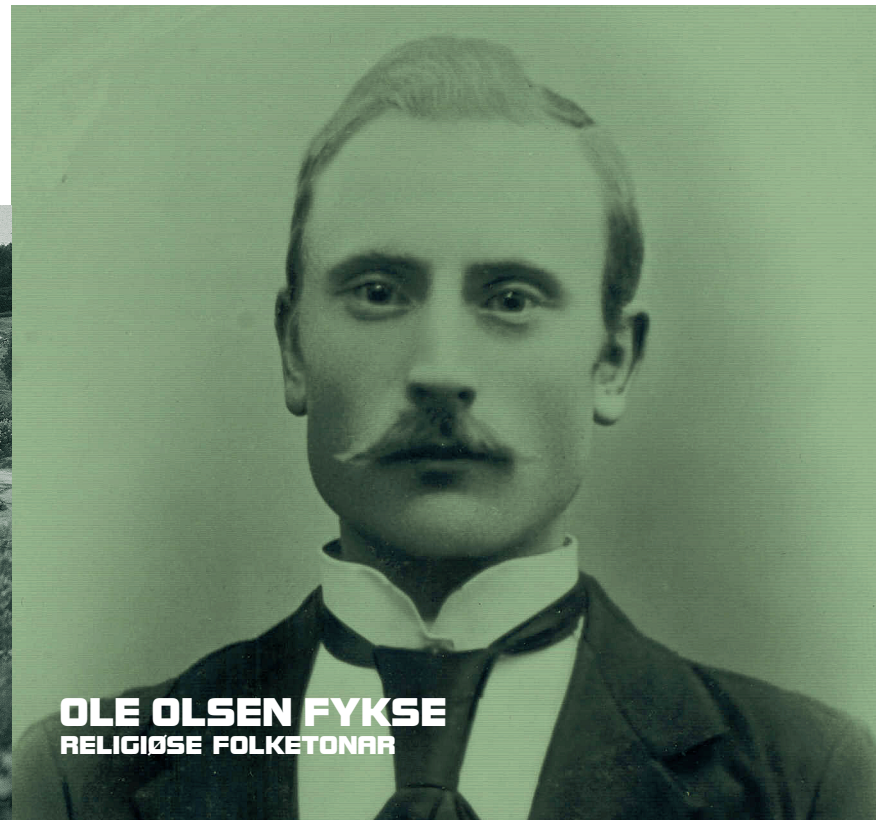

Produsent: Hardanger folkemusikksamling, Reidun Horvei, basert på kassetten: Ole Olsen Fykse «Religiøse folketonar frå Hardanger» Hardanger folkemusikksamling, 1988 **Tekst:** Reidun Horvei og Ingrid Gjertsen **Engelsk omsetjing:** Roger Martin **Prosjektleiing talik:** Frode Rolandsgard **Opptak:** Arne Bjørndal, 1954 og Trygve Fischer, 1958 **Lydrestaurering og mastering:** Fritjof A. Lindemann, Strype Audio **Grafisk formgjeving:** Eva Karlsson **Foto:** Ukjend: Utlånt av Steinar Fykse, landskapsfoto: Reidun Horvei **Økonomisk stønad:** Hordaland fylkeskommune, Hardanger kulturråd, Hardanger spelemannslag, Hardanger folkeminnelag, Halldor O. Opedals fond for ålmennyttinge føremål, Kvam Herad, Kvemmingen spel- og dansarlag

Fyksegrenda. «Nyastovo» med våningshuset framme til venstre.

FOTO: REIDUN HORVEI

OLE OLSEN FYKSE
RELIGIØSE FOLKETONAR

OLE OLSEN FYKSE var fødd 12. juli i 1879 i »Nyastovo« på garden Fykse, Søndre tun i Kvam ved Hardangerfjorden.

Vegen er smal til Fyksegrenda og terrenget brattlent og er ikkje så lett å få auga på når ein køyrer Rv7 langs fjorden frå Ålvik mot Øystese. Ein må vita kvar ein skal. Eit lite vegskilt viser veg til Klyve. Oppover går det i krappe svingar og snart viser Fyksegardane seg fram. Grenda har både skule og ungdomshus, og i dag kan ein òg få tinga seg tradisjonskost i eit framifrå vertshus. I si tid gjekk det største steinskredet etter istida gjennom Fykse og på bøane ligg store steinblokker som minnesmerke. Her vaks Ole Olsen Fykse opp.

Foreldra, Marita f. Sjursdotter Klyve (1856-1939) og Ole Olavson Fykse (1856-1925) fekk tre born. Ole var eldst, og jordagut, men overlot gardsdrifta til bror sin Sjur som var fire år yngre. Likefullt budde Ole på garden i »Nyastovo« og arbeidde der det meste av sitt liv.

Ole Olsen Fykse var svært musikalsk gåverik og folkesongen fekk han inn med morsmjølka då den første lærereisteren hans mora Marita, eller »Malla« i dagleg tale, song for han. Dei fleste folketonane han sat inne med hadde han

etter henne. Etter folkeskulen på Fykse gjekk han på Framhaldskulen i Norheimsund (1895-1896). Sidan bar det avgarde til Bergen der han gjekk på musikklina ved underoffiser-skulen og spelte nokre år i divisjonsmusikken. Musikken skulle verta hans store interesse.

DIRIGENTEN

Det skulle syna seg at Ole ville freista å spela på ulike musikkinstrument. I tillegg til folkesong, hardingfele og vanleg fele spelte han òg på klarinett og fløyte. Å kombinera desse to musikkjangarane var ikkje vanleg på den tida. Ein måtte i alle høve ha eit godt gehør om ein skulle meistra det musikalske regelverket innan desse to uttryksformene.

I 1908 tok han til som den fyrste dirigenten i Norheimsund hornmusikklag. På den tida var avstanden lang frå Fykse til Øystese. Fykseundbrua fannst ikkje og Ole rodde annan kvar laurdag ettermiddag over sundet til Porsmyr. Deretter gjekk vegen med »apostlens heste«, som han sa, og labba i veg alle tenkjelege snarvegar til han nådde Norheimsund i kveldinga. Så tok øvinga til i skulehuset på Norheim og heldt fram att sundags morgon. Deretter gjekk turen heimover att, og var det preik i

led by a church singer who sang in the old-fashioned way. Church singers were elsewhere expected to be in charge of instructing congregations in the authorised style of the hymn book.

Church singers were often teachers, who as such held a strategic position in the project initiated by the state. During their training teachers were systematically instructed in the 'new' style of singing. It was an extensive project in the areas of cultural policy and church policy. With the aid of the psalmodicon - a single-stringed instrument - they were made to practise tunes from Lindeman's hymn book, using correct pitches, and avoiding the trills, ornaments and varied rhythms found in folk singing. The church singer in Ole Fykse's local churches was clearly one of those who stuck to the folk tradition.

This CD is an example of hymns sung in that folk tradition. One does not immediately react to the singing as hymn tunes. The singer provides a good example of a tradition containing musical variation and creativity - important characteristics of religious folk music. Fykse breaks the bounds of standardised music practice.

MELODIC VARIANTS OR NEW CREATIONS?

Melodies in the folk tradition to words from the hymn book are called hymn variants by many experts. This reflects the fact that they may be traced back to tunes in hymn books and anthologies of tunes used in churches. It is relevant to ask whether it is equally interesting to study

variation and creativity as to trace lines to a church tune which musically is highly simplified in relation to the folk version.

Folk singing is an orally transmitted tradition, in which live performance is far more significant than notation. Variation and creativity are important principles in the oral tradition. The folk version of a hymn from the official repertoire may be so substantially altered as to be impossible to trace back to its origins. Creativity abounds in folk singing circles.

Ole Fykse's singing represents some central features of the genre throughout the country. He slides on the note (glissando), he adds turns to the tune (melisma). The rhythms are not rigidly regular, as if to a metronome; they vary in regularity, as in spoken declamation. The tonality contains some intervals which are not found in classical music; the list of variations is far longer.

ENVIRONMENT

Ole Fykse's repertoire is neither typically Haugian or pietistic. There are for instance no hymns by Brorson. Nevertheless, he sang not only in churches but also at home and at other gatherings. Singing hymns in the home was far more prevalent than it is today. It was not only 'readers' who sang at home. From early Lutheran times people were encouraged to read homilies and sing hymns. The church hymn book was a cornerstone of this practice well into the twentieth century. Kingo and later Landstad may be considered to be major contributors to homily literature in folk practice.

Ole Olsen Fykse spent most of his life on the family farm, and he took part in tending the land. He was ardently interested in fruitgrowing, and care of the fruit trees was his responsibility. A capable wood-carver, he was fastidious and conscientious in all he did. He loved children, who would flock around him to hear him tell stories and sing. However, he never married. On 10 August 1963 he died at the age of 84, and a remarkable cultural personality sang no more.

OLE OLSEN FYKSE AND TRADITION

FOLK SINGING IN CHURCH

The repertoire sung by Ole O Fykse may be found in church hymn books. Most of it consists of hymns that have been in use in church from bygone days. In this sense Ole Fykse belongs to a church tradition. Nevertheless it is not appropriate to categorise him along with official church culture. He represents a more unofficial culture within the folk tradition. In the church in Norway, ecclesiastical style and folk style have existed side by side, though not always without conflict.

The Norwegian state church has represented a standard more closely related to the ideals of the classical European music tradition. Folk singing builds on different aesthetic ideals, and as such has come into conflict with the official church line. Historically this was the case not only in Hardanger, but in the rest of the country too. In 1879, the year Ole O Fykse was born, the

author Knut Hamsun wrote about the singing in Ole Fykse's local churches, Vikøy and Øystese. The picture the author describes is not particularly attractive; however, this says less about the singing itself than the ignorance and narrow-mindedness of official church music policy, of which Hamsun was a patent representative.

From a viewpoint such as Hamsun's, singing according to folk tradition was both flawed and unattractive. However, if we read his writing from a different viewpoint, the negative attitude may be interpreted in a positive way. Hamsun's account makes it clear that singing in Øystese and Vikøy churches did not adhere to the official church standard with a 'permanent, organised choir consisting of schoolchildren and young persons, the more so since there are no organs here.' The churches in Vikøy and Øystese had neither choir nor organ.

In that case they must have had a virger or 'church singer' to lead the singing, as was the case in many other churches at the time. Hamsun wrote that conservative schoolmasters and church singers were to blame for the fact that singing in the church did not follow the official ecclesiastical norm.

What he shows us is a traditional, conservative attitude amongst the local population. They wanted to hang on to their own traditional way of singing, and resisted pressure from the church to adjust it to comply with the hymn book and classical practice.

This is the culture into which Ole O Fykse was born. In church he heard traditional folk singing

Familien Fykse. Framme frå venstre; Foreldre: Ole Olavson Fykse og Marita Sjursdotter Klyve. Bak frå venstre; Borna: Ole, Brita og Sjur.

FOTO: EIGAR: STEINAR FYKSE

FOTO: EIGAR, STEINAR FYKSE

Musikarar samla på Botnen. Frå venstre: Ole Olsen Fykse, Olai Fykse, Lars S. Øystese, Ola Klyve, ukjend, Erik Laupsa Borge, Sjur O. Fykse, Magnus Botnen og Jacob Botnen. Biletet er teke i høve bryllaupet til Elisabeth og Magnus Botnen i 1907.

the distance was shorter than to Norheimsund. The Fykse Choral Society also benefited from his musical prowess.

THE WRITER

Ole Olsen Fykse had many artistic talents. He liked to put his thoughts to paper, and among his writings are prologues, poetry, songs and reflections on hymn singing in Kvam in the 1870s and 1880s. There are numerous handwritten manuscripts extant, and many of these bear witness to his love of music. One instance may be found in a prologue written for the 30th anniversary of the Øystese Wind Band in 1947:

The tune has lived through many an age.

And it will surely live on as our heritage.

As the gift it to you was given.

He was influenced by the movement supporting a Norwegian language based on national roots, and changed his written language from the Dano-Norwegian prevalent at the time to New Norwegian, based on Old Norse and dialects. He corresponded widely, both privately and officially. As his contribution to fund-raising to erect a community hall in Fykse in 1923, Ole wrote letters to everyone who had emigrated from the village to the United States, asking them to contribute. The hall was built.

THE SINGER

Even though Ole Olsen Fykse had a grounding in European classical music, he never forgot the folk tunes he had learned from his mother. And he probably sang them in just the way his moth-

er had sung them for him.

Ole Olsen Fykse is today considered the foremost performer of religious folk songs from Hardanger. His singing was sensitive, sincere and deeply personal. Perhaps this mirrors the man himself: 'a gentle man in word and deed'. His personality affected his singing voice, in which tranquillity and agitation joined in fine balance, establishing close contact between the performer and his audience. He sang meditatively with deep respect for the words of the songs. He also made wise use of ornamentation, ambiguous tonality, glissandi, variable rhythms and skilful use of consonants. Many collectors of folk music visited Ole Olsen Fykse at his home, and he corresponded with Rolf Myklebust at the Norwegian Broadcasting Corporation and the composer Geirr Tveitt. In the mid-1950s both of them made recordings of his singing, as did the musicologist Arne Bjørndal and the organist Trygve Fischer. Geirr Tveitt made use of some of this material in his composition Hundred Folk Tunes from Hardanger, and Trygve Fischer's Six Chorale Preludes for Organ are also based on material from Ole Olsen Fykse.

A bus driver on the route between Granvin and Norheimsund liked to relate the following anecdote: Geirr Tveitt was once a passenger on his bus. As they approached Fykse, the composer sprang to his feet, and announced to his fellow passengers, 'Here lives a man who can sing quarter tones, let me tell you!' He considered it important that this should be common knowledge!

OLE OLSEN FYKSE was born on 12 July 1879 at Fykse in Kvam on the north side of the Hardanger fjord. If you drive past today it is not easy to catch sight of the farm, as the narrow road between Ålvik and Øystese twists and turns through steep, rocky terrain. You need to know what you are looking for. Following a small signpost to Klyve, you negotiate steep hairpin bends before arriving at Fykse. The village has a school and a community hall, and in recent years visitors have been able to sample a traditional meal at the excellent village inn. The gigantic boulders scattered around like remnants of Olympic games for trolls bear witness to the most extensive avalanche since the ice age. This is where Ole Olsen Fykse grew up.

His parents, Marita (1856-1939, daughter of Sjur Klyve) and Olav Olavson Fykse (1856-1925) had three children. As the eldest, Ole was entitled to take over the farm, but he passed the right on to his brother Sjur, four years his junior. Nevertheless Ole lived in one of the buildings on the farm - Nyastovo - and worked there for most of his life.

Ole Olsen Fykse was a musically talented child. His mother Marita, or Malla, as she was generally known, was his first teacher of folk music, singing as he lay in his cradle and through his formative years. Most of the folk tunes he knew came from her. After attending the village school he continued his education in Norheimsund from 1895 to 1896, and subsequently in Bergen, where he studied music at the military academy and played in the regional

military band. Music was to become his principal interest.

THE CONDUCTOR

Ole chose to play a variety of instruments. In addition to folk singing, Hardanger fiddle and standard fiddle, he also learnt to play the clarinet and flute. Combining classical instruments and folk instruments was unusual at that time, and a good ear was essential in order to master both types of music.

In 1908 he became the first conductor of the Norheimsund Horn Band. At the time the journey from Fykse to Øystese was a tedious one. The bridge which today crosses Fykse Sound had not yet been built, so every Saturday afternoon Ole had to row across to Porsmyr. From there he continued on Shanks's pony (or the apostles' horses, the Norwegian expression Ole used), taking every possible short cut and arriving in Norheimsund in the evening. Rehearsals took place in the school there, and resumed on Sunday morning. After the rehearsal he had to go home by the same route. When there was a service in Øystese church, he went by church boat to Porsmyr, where his rowing boat lay waiting.

He built up the Norheimsund Horn Band for a year before withdrawing because of the arduous journey. It was not the end of his career as an instructor however: from 1917 onward he conducted the Øystese Wind Band, in which he played the flute. Once again he regularly rowed across the sound and walked across the moors, though

Øystese kyrkje kunne han i så fall få båtskysst til Porsmyr der robåten hans låg og venta.

I eit år var han med og bygde opp Norheimsund hornmusikklag. Den lange og strabasieuse turen sette ein stoppar for dette arbeidet. Men Ole gav seg ikkje som instruktør, då han frå 1917 dirigerte Øystese musikklag, der han sjølv spelte fløyte. Så laut han på ny ro over Fykse-sundet og labba i veg over myrane til Øystese.

Også songlaget i Fyksegrenda skulle få nytte av den musikalske drivkrafta hans.

SKRIBENTEN

Ole Olsen Fykse hadde mange kunstnarlege evner. Han likte mellom anna å formulera tankane sine på papiret og skreiv fleire prologar, dikt, songar, notar om salmesongen i Kvam i 1870–80-åra og mykje anna. Mange gjennomtenkte håndskrivne manuskript ligg att etter han og mykje av dette innhaldet har med kjærleik til musikk og song å gjera, som til dømes i ein prolog for 30-årsdagen til Øystese musikklag i 1947:

»Tonen har levt gjennom tider som kvar.
Og den vil nok framleis levast som arv.
Som gåva den der deg vart gjeva.«

Han var prega av norskdomsrørsla og endra språket sitt frå riksmål til dialektprega nynorsk. Han hadde korrespondanse med mange, både privat og offisielt. Då Grendahuset vart bygd i 1923 laut ein samla inn pengar til reisingssarbeidet, og Ole skreiv då brev til alle som hadde utvandra frå Fykseundet til Amerika med oppmoding om stønad. Og huset kom opp.

KVEDAREN

Sjølv om Ole Olsen Fykse tok sterkt del i den kunsturopeiske musikktradisjonen gløymde han aldri folketonane han hadde lært av mor si. Og truleg var det slik Ole song dei, mora i si tid hadde formidla dei til han.

I dag vert Ole Olsen Fykse rekna som den fremste formidlaren av dei religiøse folketonane i Hardanger. Songen hans er kjenslevar, inderleg og har ei svært personleg formidling. Kanskje eit spegelbilette av Ole sjølv: »eit finsleg menneske i all si ferd og gjerd«. Personlegdomen verka inn på songrøysta hans, der roa og uroa i fin balanse var med og skapte kontakt mellom utøvar og publikum. Songen hans verka meditativ der han med alvor og yrndnad for det tekstlege innhaldet song folketonane sine på ein svært tiltalande måte.

Mange innsamlarar vitja Ole Olsen Fykse i Nyastovo på Fykse og han brevveksla både med

FOTO: REIDUN HORVEI

Grendahuset på Fykse.

komponisten Geirr Tveitt og Rolf Myklebust i NRK. Begge desse, og i tillegg til Arne Bjørndal og organisten Trygve Fischer, gjorde opptak med han på midten av 50-talet. Og både Geirr Tveitt og Trygve Fischer nytta folketonar etter Ole Olsen Fykse i komposisjonane sine; Tveitt i »Hundrad folkatonar frao Hardanger« og Fischer i »6 koralpreludier for orgel«.

Ein bussjåfør som i si tid kørde ruta mellom Granvin og Norheimsund kunne fortelja at han hadde Geirr Tveitt som passasjer ein dag. Då bussen nærma seg Fykse spratt komponisten opp, snudde seg mot passasjerane og roppte ut fylgjande: »Her bur da ain so kan syngja kvartonar, ska' eg seia deko!« Dette var viktig at ålmugen vart opplyste om!

Ole Olsen Fykse budde meste av sitt liv på heimegarden der han tok del i gardsarbeidet. Han var levande interessert i fruktdyrking og hadde ansvaret for frukttræa på garden. Han var òg treskjærar og var svært omhyggeleg og var-sam i alt han gjorde. Han hadde godt lag med borna på garden som flokka seg ikring han då han fortalde og song for dei. Men gifte seg, nei, det gjorde han aldri.

Ole Olsen Fykse døydde 10. august 1963, 84 år gamal. Eit uvanleg kultur menneske hadde stilna.

Reidun Horvei,

Hardanger folkemusikksamling, Utne

16. Mitt Haab og Trøst og all Tillid *My hope and comfort and all trust*

Tekst: Landstads Kirkesangbog, 1910

Mitt Haab og Trøst og al Tillid Til Gud
staar med stor Trygge, Herren er trofast,
mild og blid, Paa hans Ord vil jeg bygge: At han for
mig Miskundelig Sin Søn lod Korset bæere, Der ved
sin Død Af alskens Nød Mig fører ud til Ære.

Til dig saa raaber jeg med Hast I disse sidste
Tide, At du av Naade vilde fast Selv for din Kirke
Stride. Hun trenges hart Af Djevleens Art, Og monne
Taare trykkes, O Krist, vort Skjold, Dit Ord saa bold,
Lad ei fra os bortrykkes!

17. Synge Vi av Hjertens Grunn *Let us sing with all our hearts*

Tekst: H. C Sthen/Landstads Kirkesangbog, 1910

Synge Vi av Hjertens Grunn, Love Gud med
Maal og Mund For hans Gaver alle
Slags, Som han giver daglig Dags, Og for dette
Maaltids Mad, At vi sidder rundt i Rad Av hans Gaver
Mæt og glad!

Som hans Tjenere vi gaa, Og hans Tjenerinder
smaa, Prise ham, os haver kjær, Satte os paa Jorden
her Underlig av Kjød og Blod, Karsk og frisk til Haand
og Fod, Gjør os Levetiden god.

18. O Fader vår i Himmerig *O Father dear in Heaven above*

Tekst: Landstads Kirkesalmebog, 1910

O Fader vår i Himmerig, Som bad os leve
Broderlig, Og dig med Flid at kalde paa,
Vor Bøn du gjerne høre faa; Giv, at ei beder blot vor
Mund, Hjælp, at det gaar av Hjertens Grund!

Helliget vorde, Gud, dit Navn, Dit Ord lad
Komme os til Gavn, At vi maa leve kristelig, Dit Navn
Til Pris evindeligg, Giv Lærdom reen, vær Ordets Tolk,
Vend om, vend om dit arme Folk!

12. Vær nu glad og vel til Mode *Be now glad and in good cheer*

Tekst: Landstads Kirkesalmebog, 1910

Vær nu glad og vel til Mode, Kjære Sjæl,
Og syng og siig Herren Tak for alt det
Gode, Som han haver gjort mod mig, At han, medens
Dagen stred, Av sin store Miskundhed Har fra Fare midt
bevaret, Og mod Satans List forsvaret.

Glædelig min Røst skal klinge Med din Lov, o
Fader blid! Du gav Lykke til at bringe Vel til Ende
Dagens Id, Lov og Tak av Hjertens Grund For din
Hjælp i hver en Stund, For Velsignelsen, du sendte,
Uden at jeg den fortjente.

13. Kom Helligaand med Skaber-Magt *Come Holy Ghost with healing power*

Tekst: Landstads Kirkesalmebog, 1910

Kom Helligaand med Skaber-Magt, Opret hvad
Synd har ødelagt, Og fyld hver Sjæl med
Glæde sød, Som er av dig til Livet fød!

En Trøsters store Navn du bær, Guds Gave dyr
Og hjertenskær, Den syge Sjæl en Salve mild, En
Livsens Brønd, en hellig Ild.

Du Visdoms, Raads og Styrkes Aand, Du Kraften
Av Guds høire Haand, Du Lysets Bærer, Guds Ords
Tolk For alle Tungemaal og Folk!

14. Den Herre Krist i Dødens Baand *Lord Jesus Christ in bonds of death*

Tekst: Omsetjing: Luther/Landstads Kirkesalmebog, 1910

Den Herre Krist i Dødens Baand Laa for
Vor Synd hengivet; Han er opstanden ved
Guds Haand, Og haver bragt os Livet! Kommer derfor,
Kristne, lad Os takke Gud, og være glad, Og syngte:
Halleluja! Halleluja!

På Jorderig var ei den Mand, Som kunde Døden
Binde, For alt var her i syndig Stand, En Reen var ei
At finde; Derfor kom nu Døden bradt, Med Vold og
Magt han tog os fat, Og holdt os alle fange. Halleluja!

15. Guds Søn er kommen til os ned *God's Son is come down to us here*

Tekst: Landstads Kirkesalmebog, 1910

Guds Søn er kommen til os ned Av høie
Himmerige, Fordi vi ingen Raad os veed
Derop til ham at stige. Vor Gjerning ei retfærdiggjør,
Men Kristus kommer, lider, dør; Han har os Himlen
Vundet.

Hva Gud i Loven budet har, Vi kunde ei opfylde;
Vi derfor under Vreden var, Og monne Straf forslyde.
Det hed: Vær god af Hjertens Grund! Men vi er onde
allenstund, Vor Dyd den duer.

OLE OLSEN FYKSE OG TRADISJONEN

FOLKESONGEN I KYRKJA

Ole O. Fykse sitt songrepertoar finn vi att i kyrkjesimalmebøkene. Dei fleste er salmar som har vore i bruk i kyrkja frå gammalt av. Slik sett høyrer Fykse til ein kyrkjeleg tradisjon. Likevel er det ikkje rett å setje han i bås med den offisielle kyrkjelege kulturen. Han representerer det meir uoffisielle, det vi kallar folkeleg tradisjon. Kyrkjeleg og folkeleg songstil har gått parallelt i kyrkja, men ikkje utan konflikt. Statskyrkja har stått for ein standard meir opp til ideala i den klassiske europeiske musikktradisjonen. Folkesongen byggjer på andre musikkestetiske ideal enn denne og har kome i konflikt med det offisielt kyrkjelege. Særleg har det vore tydeleg attende i historia. Dette kjennar vi til frå heile landet, og ikkje berre frå Hardanger.

I 1879, det året Ole O. Fykse vart fødd, skreiv forfattaren Knut Hamsun om songen i kyrkjene på hans heimstad, Vikøy og Øystese kyrkje. Det han skriv er ikkje mykje tiltalende, og syner manglande kunnskap og trongsyn meir enn korleis songen eigentleg var. Hamsun representerte det offentleg autoriserte musikksynet. Ut frå ein slik ståstad var eit folkeleg songuttrykk både feil og stygt. Men les vi dette frå ein annan ståstad, kan det som er negativt tolkast positivt. Det

Hamsun skriv seier oss at songen i Øystese og Vikøy kyrkje ikkje har retta seg etter offentleg kyrkjeleg standard med «et fast organisert af Skolebørn og Ungdom dannet Kor, saa meget mere som her ingen Orgler ere». Kyrkjene har ikkje hatt orgel og songkor. Då må dei ha hatt ein klokke eller kyrkesongar til å leia songen, slik skikken var i mange andre kyrkjer på den tida. Hamsun skriv at konservative skulelærarar og kyrkesongarar har skulda for at songen ikkje fylgjer offisiell kyrkjeleg standard. Han syner oss eigentleg ei tradisjonsungarane og konservativ haldning blant folk på staden. Dei ynskjer å halde på sin eigen tradisjonelle song, og ikkje bøye seg for presset frå kyrkja om å innretta songen etter koralboka og den klassiske musikkstilen.

Det er denne kulturen Ole O. Fykse er fødd inn i. I kyrkja har han høyrte tradisjonell folkeleg song leia av ein kyrkesongar som song på gamlemåten. Kyrkesongarane var elles utsett til å vera dei som skulle læra folk å syngja autorisert etter koralboka. Kyrkesongaren var ofte lærar, og hadde slik ein strategisk posisjon i dette statlege prosjektet. På seminara fekk lærarane systematisk opplæring i «det nye». Det var eit omfattande kultur- og kyrkjepolitisk prosjekt. Med hjelp av salmidikonet skulle dei

drillast i dei »rette« tonehøgden og melodiane frå Lindemans koralbok, utan sløyfer og krullar og variert rytmikk som i folkesongen. Men etter at lærarane kom heim frå seminaret, varierte det mykje på om dei praktiserte det dei haddde lært. Kyrkjesongaren i Fykse sine heimekyrkjer har tydelegvis vore ein som heldt på den folkelege songtradisjonen.

Denne cd-en er eit sterkt døme på kyrkjesimalar i folkeleg uttrykk. Kyrkjekoralen er ikkje det fyrste som kling i øyra. Songaren er eit glimrande eksempel på ein tradisjon med musikalsk variasjon og kreativitet. Dette er viktige kjennemerke på folkeleg religiøs song. Fykse sprengjer grensene for ein standardisert musikkpraksis.

MELODIVARIANT ELLER NYSKAPING?

Melodiar i folkeleg tradisjon til tekstar i kyrkjesimalbøkene vert av fleire fagfolk kalla koralvariantar. Det vil seie at dei kan sporast attende til melodiar i koralbøker og melodisamlingar brukt i kyrkja. Ein kan spørja seg om ikkje variasjon og nyskaping kan vera vel så interessant å studera som å spora melodien attende til ein kyrkjemelodi som musikalsk sett vil vera svært forenkla i høve til den folkelege. I folkesongen har vi å gjera med munnleg tradisjon, og levande utøving er meir viktig enn notane. Variasjon og

nyskaping er viktige prinsipp. Ofte kan den folkelege varianten til kyrkjekoralen vera så forandra at han er vanskeleg å spora attende til eit eventuelt opphav. I folkemusikk- og songmiljøet har me å gjera med ein frodig musikalsk kreativitet.

Fykse sin song representerer sentrale uttrykk i slik song elles i landet. Han glir på tonen (glissando), han syng med sløyfer (melismatikk). Rytmen er ikkje regelrett som etter ein metronom, men variert som i deklamering av ein tekst. Tonaliteten er med »skeive tonar« (svevande intervall); berre for å nemna nokre døme.

MILJØ

Fykse sitt repertoar peikar seg ikkje ut som typisk haugiansk eller pietistisk. Her er til dømes ingen Brorson-salmar. Likevel har Fykse ikkje berre songe i kyrkja men og heime og andre stader. Å syngja salmar heime har vore meir ålment enn vi tenkjer i dag. Det var ikkje berre dei såkalla »lesarane« som song heime. Alt frå tidleg av i Luthersk kyrkjetradisjon vart folk oppmoda til å halda husandakt og syngja salmar. Kyrkjesimalboka har hatt ein solid plass i denne praksisen heilt til langt ut på 1900-talet. Kingo og deretter Landstad kan seiast å ha vore viktigaste andaktslitteraturen i folkeleg praksis.

Ingrid Gjertsen, Arne Bjørndals samling, Bergen

09. Jesus er mitt håp og trøst *Jesus, my relief and hope*

Tekst: F. Rostgaard/Landstads Kirkesalmebog, 1910

Jesus er mitt Haab og Trøst,
Han min Frelser er i Live.
Derfor jeg med Fryd og Lyst
Al Tid mig tilfreds vil give,
Hvad endog mig Dødens Stund
Gi'r for Tanker mangelund.

Jesus Kist, min Frelsermand,
Lever vist, og jeg skal skue
Ham i det forgjætted' Land,
Hvorfor skulde jeg da grue?
Han er Hoved, jeg er Lem,
Han med sig mig fører hjem.

10. I Jesu Navn Skal all vår Gjerning skje *In Jesus' name our deeds shall all be done*

Tekst: Landstads Kirkesalmebog, 1910

I Jesu Navn skal all vår Gjerning skje, Om det
Skal komme os til noget Gavn, Endes ei med
Spot og Ve. Al den Idræt, Som begyndes i det, God
Lykke og Fremgang faar, Indtil den Maalet naar, At det
Gud til Ære sker Og dernæst til os henser, Hvori al vor
Velferd Staar.

I Jesu Navn Vi ville prise Gud, Han Lykke give vil
Dertil og Gavn, Efterdi det er hans Bud, Han haver gjort
Store Ting ved sit Ord, Og med sin Arm så sterk Høi
Priselig Verk, Thi bør os i allen Tid Hannem prise med
Stor Flid; Hvo, som frygter Gud, det merk!

11. På Gud alene *In God alone*

Tekst: Landstads Kirkesalmebog, 1910

På Gud alene Jeg haver sat min Lid, Hans
Ord det rene Gjør Hjælp i rette Tid. Mit
Liv og Ære, Mit Sind og ganske Sjæl Og andet mere,
Som du mig undte vel, Skal givet være Dig Gud,
Immanuel!

Ved Satans Liste Hva mig var røvet bort, Det
Har du, Kriste! Opreist i Naade stort. Thi vil jeg give
Mig fuldt udi din Vold, Du vil og blive Min Klippe,
Sol og Skjold I Død og Live, O Jesu Kriste bold!

07. **Fra Himlen høyt jeg kommer her**
From Heaven above I come to you

Tekst: M. Luther/Landstads Kirkesalmebog, 1910

Fra Himlen høyt jeg kommer her,
Ny Tidend baade god og kjær, Godt Budskab bær
Jeg eder til, Derom det er jeg synge vil.

Et lidet Barn av Jomfru skjær Er eder født til
Verden her, En liden fager Søn og fin, Skal være Lyst
Og Glæden din.

08. **Fryd dig du Kristi Brud**
Rejoice, thou bride of Christ

Tekst: Landstads Kirkesalmebog 1910

Fryd dig du Kristi Brud
Imod din Herre Gud!
For Haanden er hans Naade,
Som dig Profeten spaade.
Hosianna, Hæder og Ære
Skal denne vor Konning Være!

Gak du av dit Paulun,
Og se et glædelig Syn:
Her rider Ærens Konning
Glæd dig du Sions Dronning!
Hosianna, Hæder og Ære
Skal denne vor Konning Være!

Et Asen hannem bær,
Som dog en Herre er,
Hans Pral er Saare ringe,
Dog kan han Døden tvinge.
Hosianna, Hæder og Ære
Skal denne vor Konning være!

FOTO: REIDUN HORVÆI

Kulturlandskap frå Fykse.

SALMANE

01. Til deg alene, Herre Krist *To Thee alone, Lord Jesus Christ*

Tekst: H. Thomsson/Wexels/Landstads Kirkesalmebog, 1910

Til deg alene, Herre Krist
Staar alt mitt Haab på Jorden.
Jeg vet du er min Trøster vist,
Du er min Frelser vorden.
Fra Verdens første Tid ei kom
Et Menneske paa Jord saa from,
Der i min Nød kund' hjelpe mig,
Jeg raaber til dig,
Til dig mitt Hjerte trøster sig.

Min Synd er stor og ganske svar
Derav er Sorger mine,
O Herre, gjør meg fra dem klar
Alt for din Død og Pine!
Og siig det til din Fader god,
At du meg frelste med ditt Blod
Saa blir jeg av Synden løst,
Herre, vær min Trøst,
Giv det, du loved med din Røst!

02. Guds Godhed vil vi Prise *God's goodness will we worship*

Tekst: Eber/Katholm/Landstads Kirkesalmebog, 1910

Guds Godhed vil vi Prise
Vi Kristne, Store, Smaa,
Hen op med Sang og Vise,
At takke hannem gaa
For de Velgjerninger,
Som dette Aar forgangen
Han haver gjort saa Mangen
Alt baade fjern og nær.

Først lader oss betrakte
Den Herre Guds Miskund,
Og ikke ringe akte
Hans Godhed mangelund.
Med Tak vi tenke paa,
Hva han iaar har givet,
Mad, Drikke, Klæder, Livet
For Store og for Smaa.

03. Herre Jesus Krist! Min Frelser du est *O Lord Jesus Christ! My Saviour Thou art*

Tekst: H. C. Sthen/Landstads Kirkesalmebog, 1910

Herre Jesus Krist! Min Frelser du est,
Til dig haaber jeg alene;
Jeg tror på dig, Forlad ikke mig
Saa elendelig, Mig trøster dit Ord det rene.

Alt efter din Vilje, O Herre mig stille,
At jeg dig trolig kan dyrke;
Du est min Gud, Lær mig dine Bud,
Al min Tid ud Du mig i Troen styrke!

04. Gaa nu hen og grav min Grav! *Get Thee hence and dig my grave!*

Tekst: J. C. Hauch/Landstads Kirkesalmebog, 1910

Gaa nu hen og grav min Grav!
Jeg er trett, nu vil jeg slumre.
Lægge ned min Vandringsstav,
Hvor de sidste Skygger skumre,
Lægge mig til Hvile ned,
Fare bort herfra i Fred.

Ak, i Verden er det koldt!
Alt dens Lys er kun en Skygge,
Og hvor dristig, høyt og stolt,
Vi end vore Anslag bygge,
Som en Røg de dog forgaa,
Himlen kan de aldri naa.

05. Mig hjertelig nu lenges *So deeply I am longing*

Tekst: C. Knoll/Moltke/Landstads Kirkesalmebog, 1910

Mig hjertelig nu lenges
Efter en salig Død
Thi ynkelig jeg trenges
Av Useldom og Nød;
At vandre er jeg rede
Fra Verden med en Fart
Til Himmeriges Glæde
Kom, Jesu, kom nu snart!

06. Min Sjel og Aand, opmuntre dig *My soul and spirit, be of cheer*

Tekst: Kingo/Landstads Kirkesalmebog, 1910

Min Sjel og Aand, opmuntre dig
At se hen ind i Himmerig,
Hvor Jesus han opstiger!
Viis hannem hva du mest attraar, Og se, du
Troens Vinger faar, Hvormed du efter higer Og i den
Glæde kiger!

